

Unen logiikkaa

Alpo Jaakola oli loimaalainen maalari ja kuvanveistäjä. Hänen Ruusuruoskansa toi surrealismiin suomalaiseseen sarjakuvaan.

PALSTALLA **VILLE HÄNNINEN** ESITTELEE SUOMALAISIA SARJAKUVA-ALBUMEJA.

1960-luvun alku ja puoliväli olivat hiljaista aikaa suomalaisessa sarjakuvassa. Monet osaavat ammattilaiset olivat kuolleet (**Ami Hauhio**, **Ola Fogelberg**) tai alkaneet keskittyä todellisiin intohimoihinsa kuten maalaamiseen (**Egon Meuronen**). Italialaista ja amerikkalaista alkupe-
rää olleet sarjakuvalehdet kiinnostivat lapsia enemmän kuin kotimaiset vaihtoehdot. Sanoma- ja aikakauslehdet olivat langenneet kansainvälisten sarjakuvasyndikaattien viekoitteluihin, eikä kotimaisille sarjakuvataiteilijoille riittänyt tilaa.

Onneksi teesille alkoi muodostua antiteesikin. Underground-sarjakuva herätti ajatuksen siitä, että sarjakuva voi olla muutakin kuin tilaustyönä tehtyä viihdettä eikä sen ole pakko tukeutua olemassa oleviin lehtiin ja julkaisuformaatteihin. 1960–1970-lukujen vaihteessa itsenäisten sarjakuvatarinoiden tekemistä suoraan albumeihin kokeilivat muun muassa **Vesa Oittinen** (*Aku Ankka ja Nietzsche*) ja **Timo Aarniala** (*Kyymelten tie*).

Heitä ennen julkaisemaan ehätti **Alpo Jaakola**. Jaakolan ensimmäinen teos oli **Ilkka-Juhani Takalo-Eskolan** kanssa tehty *Meri kiipeilee* (Suomen teiniliitto, 1965). Elonkorjajat-ryhmän kautta merkittäväksi maalariksi noussut Takalo-Eskola (s. 1937) kirjoitti teokseen runoja, jotka Jaakola kuvitti vapailla assosiaatioilla. Teoksessa on myös Jaakolan omia runoja, kuvituksia ja sarjakuvallisempaa kerrontaa.

Sarjakuvia Ylioppilaslehden piirtäneen Jaakolan (1929–1997) ensimmäinen oma albumi oli *Ruusuruoska* (Kirjamaailma, 1967). Nimitarinan lisäksi siinä on kertomukset ”Pitkä matka” ja ”Sota ja välirauha”.

Suomalainen underground sai yleensä vaikutteensa amerikkalaisilta ug-kollegoilta ja vanhasta sanomalehtisarjakuvasta. Jaakolan vaikutteet olivat kuvataiteellisemmat. Hänen tarinoissaan näkyy jälkiä niin esikristillisen ajan kansantäiteestä, keskiaikaisesta kirkkotäiteestä kuin surrealismistakin. Tarinat etenivät unen poukkoilevalla ja yllätyksellisellä logiikalla.

Loimaan kirjapaino julkaisi Ruusuruoskan uutena laitoksena vuonna 1991. Siihen on koottu alkuperäisen albumin lisäksi Jaakolan *Meri kiipeilee* -teoksen kuvitukset ja osa

sen teksteistä. Valitettavasti julkaisua ei ole taustoitettu mitenkään. Jaakolan suhde sarjakuviin on jäänyt muutenkin vieraaksi, koska häntä koskevat tietokirjat ja artikkelit ovat keskittyneet maalauksiin ja veistoksiin.

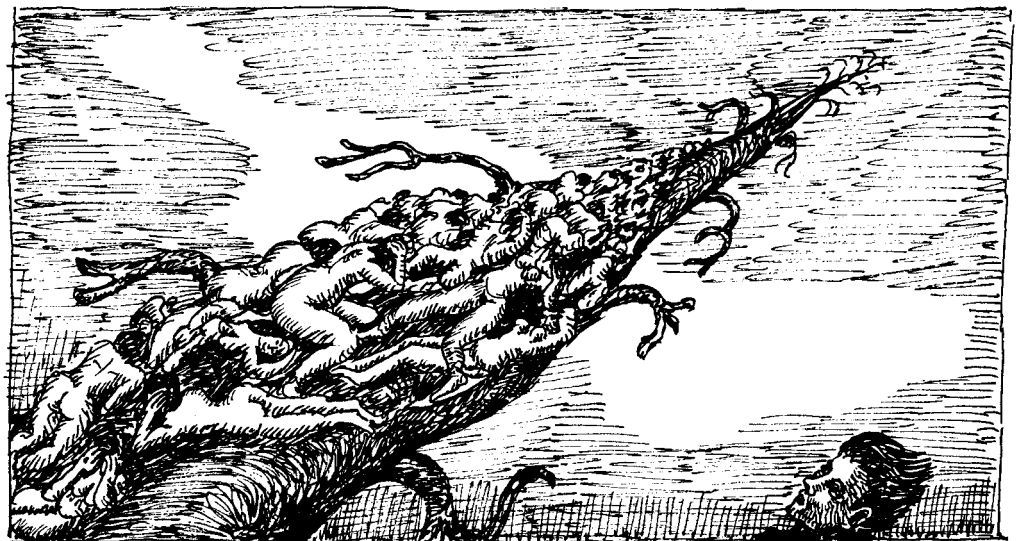
Myös suomalaisen sarjakuvan kaanonin kirjoittaneiden näkökulmasta Jaakola oli outo lintu ja hänen vaikutuksensa ajan sarjakuvaan vähäinen. Toisaalta Ruusuruoska innosti muutamia piirtäjiä sitäkin voimakkaammin.

Kalervo Palsa teki tuotteliaimmissa vaiheissaan, 1960–70-lukujen taitteessa satoja sarjakuvavisuja. Postuumisti julkaistusta *Kuolema ja intohimo*-kokoelmasta (1988) näkyy Jaakolan primitivismin vaikutus: ihmishahmot olivat samalla tavalla elämän myrskyn alas painamia. Erityisesti Palsaa ja Jaakolaa yhdisti mielenkiinto mielen syövereitä ja ei-johdonmukaista kerrontaa kohtaan.

Myös Palsan ystävän **Erkki Pirtolan Unto Punskeissa** oli samaa lapsenomaisen hillittömyyden tuntua. Pirtolasta tuli sittemmin yksi maamme johtavista ITE-taiteen tuntijoista – ja absurdismista ja surrealismista merkittävä osa suomalaista kokeellista sarjakuva.

”Taiteilija on jokainen askel kielletyllä nurmikolla”
– Alpo Jaakola, 1965

KAAVAA EI NÄKYÄ KESTÄ MYRSKY YLTYY PUU TANSSII HURJEMMIN
YIKELTÄÄ JA MYLVIÄ AKISTI PYÖRRE MYRSKY TEMPAA PUUN YLÖS
MAASTA RASKAASTI KOKHISTEN PUU KATOA TAIVAARANAN TAA
JA SEN MUKANA KATOAVAT PUUN PALVOJATKIN